

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ АМЕРИКАНСЬКИХ СІМЕЙ З НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

У статті на базі проведених досліджень сучасних американських педагогів висвітлюються актуальні питання, що стосуються методів комунікації вчителів з батьками учнів в умовах організації їх співробітництва, розглядаються форми педагогічної просвіти американських сімей.

Ключові слова: методи комунікації батьків з вчителями, форми педагогічної просвіти сімей, США.

В статье на базе проведенных исследований современных американских педагогов освещаются актуальные вопросы, которые касаются методов коммуникации учителей с родителями учеников в условиях организации их сотрудничества, рассматриваются формы педагогического просвещения американских семей.

Ключевые слова: методы коммуникации родителей с учителями, формы педагогического просвещения семей, США.

In the article the urgent questions which concern the forms of pedagogical education of the American families are covered on the basis of the carried out researches, the methods of communication between teachers and students' parents are examined in the conditions of their collaboration.

Keywords: methods of communication between teachers and parents, students' families forms of pedagogical education, USA.

Постановка проблеми. Традиційна молода сім'я, про яку йдеться в педагогічній літературі і на яку здебільшого зорієнтовано всі форми організації педагогічного всеобучу, сьогодні в Україні втратила свою першочерговість. Як стверджують сучасні українські дослідники О. Ворошук, Л. Габорак, О. Добош, Н. Літвін, родинне виховання в умовах стрімкої мінливості суспільних орієнтацій молодих батьків набуло трагічних відтінків: зростання економічної кризи і її вплив на фінансове становище української родини, розпад молодих сімей, дистанціювання дітей і батьків тощо.

Слід зазначити, що наприкінці ХХ - початку ХХІ століття психолого-

педагогічна просвіта українських батьків, всього дорослого населення перестало бути масовим явищем. Скасована система, що включала зміст і форми педагогічної пропаганди серед населення. Недостатньо упроваджується позитивний досвід сімейного виховання, організації спільної діяльності батьків і дітей, підвищення ролі батьків у вихованні молоді, залучення батьків до участі в педагогічному процесі школи. На низькому рівні здійснюється діяльність руху волонтерів - суспільних вихователів [2].

В сучасних соціокультурних умовах дуже складною стає діалектика спілкування двох рівноцінних за значущістю інститутів формування особистості (родини і навчального закладу). У цих умовах виникає гостра необхідність організації співпраці родин з учителями з метою допомоги батькам в оволодінні певним об'ємом педагогічних знань і досвідом виховної діяльності. Саме тому сьогодні особливої актуальності для нашої країни набувають будь-які питання, що стосуються організації взаємодії батьків з виховними і навчальними закладами, дуже доцільним стає використання досвіду провідних зарубіжних держав у цій сфері з метою пошуку та використання нових методів і принципів виховання в українській родині.

Аналіз актуальних досліджень. У розробку змісту і основних напрямів педагогічної просвіти вітчизняних родин значний внесок зробили Б. Борлакова, Б. Ліхачов, П. Петренко, К. Семенов та інші. Стосовно вивчення цих питань у педагогічній спадщині США слід зауважити, що окремі аспекти даної проблеми освітлювали В. Боровикова, В. Жуковський, О. Кир'янова, В. Петрищев. З іншого боку, форми педагогічної просвіти американців ще недостатньо відомі в Україні.

Мета статті. Головною метою статті є узагальнення досвіду розв'язання обраної проблеми в педагогічній теорії і практиці США і формулювання висновків, сприяючих підвищенню ефективності педагогічної просвіти сімей у сучасній вітчизняній педагогіці.

Виклад основного матеріалу. Сімейне виховання - керована система взаємин батьків з дітьми. Саме тому батькам необхідно безперервно і

систематично вчитися управляти цими взаєминами, тобто оволодівати певним об'ємом педагогічних знань і досвідом виховної діяльності. При цьому слід враховувати, що життєдіяльність суспільства і сім'ї змінюються від покоління до покоління, а це викликає зміни у змісті сімейного виховання, у розвитку педагогічної культури кожного нового покоління [2].

Пристосовуючись до вище визначених змін, американське суспільство постійно розширює кількісну і змістовну базу форм і методів батьківської просвіти, які направлені на підвищення педагогічної культури родин, зміцнення взаємодії сім'ї та школи, посилення їхнього виховного потенціалу. Сучасні дослідники виокремлюють традиційні (батьківські збори, батьківські конференції, індивідуальні консультації педагога, домашні відвідування) і нетрадиційні форми батьківської просвіти (дискусії, психологічні вправи, круглі столи, батьківські тренінги, усні журнали, практикуми, батьківські вечори, батьківські читання, батьківські ринги) [1]. Серед основних форм психолого-педагогічної просвіти американських батьків фахівці називають наступні:

1) Університет педагогічних знань. Форма психолого-педагогічної просвіти батьків, яка озброює їх необхідними знаннями, основами педагогічної культури, знайомить з актуальними питаннями виховання з урахуванням віку і запитів батьків, сприяє встановленню контактів батьків з громадськістю, сім'ї з школою, а також взаємодії батьків і вчителів у виховній роботі.

2) Лекція. Форма психолого-педагогічної просвіти, що розкриває суть тієї або іншої проблеми виховання. У лекції слід розкривати причини явищ, умови їх протікання, механізм поведінки дитини, закономірності розвитку його психіки, правила сімейного виховання.

3) Конференція. Форма педагогічної просвіти, що передбачає розширення, поглиблення і закріплення знань про виховання дітей. Конференції можуть бути науково-практичними, теоретичними, читацькими, направленими на обмін досвідом, конференції матерів, конференції батьків-

чоловіків.

4) Практикум. Форма вироблення у батьків педагогічних умінь щодо виховання дітей, ефективного розв'язання виникаючих педагогічних ситуацій, своєрідне тренування педагогічного мислення батьків-вихователів.

5) Відкриті уроки. Форма педагогічної просвіти, що ознайомлює батьків з новими програмами з предмету, методикою викладання, вимогами вчителя.

6) Індивідуальні тематичні консультації. Форма педагогічної просвіти, що передбачає обмін інформацією, що дає реальне уявлення про шкільні справи і поведінку дитини, його проблеми. Вчитель повинен дати батькам можливість розповісти йому все те, з чим вони хотіли б познайомити вчителя в неофіційній обстановці, і з'ясувати важливі відомості для своєї професійної роботи з дитиною: особливості здоров'я дитини; його захоплення, інтереси; переваги в спілкуванні в сім'ї; поведінкові реакції; особливості характеру; мотивації навчання; моральні цінності сім'ї.

7) Відвідування сім'ї. Форма індивідуальної роботи педагога з батьками, за допомогою якої відбувається знайомство з умовами життя учня. Педагог розмовляє з батьками про характер, інтереси і схильності дитини, про відношення до батьків, до школи, інформує батьків про успіхи їх дитини, дає поради по організації виконання домашніх завдань та інше.

8) Педагогічна дискусія (диспут). Форма підвищення педагогічної культури, яка дозволяє залучити всіх присутніх в обговорення поставлених проблем, сприяє виробленню умінь всесторонньо аналізувати факти і явища, спираючись на придбані навички і накопичений досвід.

9) Батьківські читання. Форма роботи з батьками, яка дає можливість батькам не тільки слухати лекції педагогів, але і вивчати літературу з проблеми і брати участь в її обговоренні.

10) Батьківський тренінг. Активна форма роботи з батьками, які хочуть змінити своє відношення до поведінки і взаємодії з власною дитиною, зробити його відкритішим і довірливими.

11) Батьківські ринги. Одна з дискусійних форм спілкування батьків і

формування батьківського колективу. Батьківський ринг готується у вигляді відповідей на питання з різних педагогічних проблем.

12) Листування з батьками. Письмова форма інформування батьків про успіхи їх дітей.

Аналіз праць сучасного американського педагога Є. Бергера (E. Berger), який займався організацією батьківської просвіти в умовах активізації батьківсько-вчительського партнерства, дає змогу виділити «корисні методи комунікації». Дослідник виявив два типи взаємодії між вчителем і родиною - двосторонній зв'язок (спілкування відбувається в обох напрямках) і односторонній зв'язок (включає інформування батьків з боку школи чи дитячого садку) [4, С. 34 - 67].

Найбільш якісною вважається двостороння взаємодія, коли батьки вчать від вчителів, а вчителі від батьків. Таке спілкування має сенс, адже обидві сторони намагаються об'єднати зусилля з єдиною метою - зростання і розвиток дитини. Серед основних типів двосторонньої взаємодії вчителів з батьками виокремлюються наступні: електронна пошта, телефонні бесіди, залишення повідомлень, групові візити та подорожі, добровільне відвідування дитячих занять, соціальні події, домашні (особисті) візити, батьківсько-вчительські конференції [6, С. 49 - 63].

Сучасна американська дослідниця С.Крох до двостороннього спілкування також включає випадкові зустрічі до чи після школи, цілеспрямоване відвідування дитячих класів, груп з батьківської просвіти, семінари для батьків, шкільні просвітницькі програми, батьківсько-вчительські конференції і домашні візити. Останні два є прикладом формального спілкування, які передбачають особливу підготовку [5, С. 8 - 28].

Повертаючись до класифікації Є.Бергера (E.Berger), зазначимо, що в умовах, коли з різних причин є неможливою двостороння взаємодія, одностороння комунікація може також грати велику роль у батьківсько-вчительському спілкуванні. Батьки повинні знати, що відбувається у дитячому садку чи школі хоча б у такій формі. Серед основних типів односторонньої

взаємодії вчителів з батьками виокремлюються наступні: інформаційні бюлетені, довідники, дошка сімейних оголошень, примітки.

Зазначимо також, що взаємодія батьків із навчальним закладом включає в себе залучення батьків до навчально-виховного процесу. Сьогодні найпопулярнішими формами залучення батьків залишаються батьківські збори (форма аналізу, осмислення на основі даних педагогічної науки досвіду виховання), залучення їх до самоврядування дошкільного закладу, організація сумісних досугових заходів, організація різних кружків, спортивних секцій, участь у засіданнях клубів.

Особливий інтерес для теми нашого дослідження представляють дослідження американського педагога Б.Пул (B.Poole), який пропонує основні «стратегії збільшення батьківського залучення до школи і гарантування підтримки родини». Його пропозиції ґрунтуються на базі аналізу діяльності сучасної американської організації «Команда вчителів світу навчання» (Education World Teacher Team) [3, С. 21 - 36]. На думку автора, робота батьків, відмінність у мовах, економічні і культурні розбіжності сімей створюють певні труднощі у створенні «батьківсько-вчительського партнерства». Покладаючи основну відповідальність за зміну цього стану речей на навчальний заклад, педагог виділяє основні форми взаємодії батьків з учбовими закладами, що є практичним утіленням власного досвіду членів «Команди вчителів світу навчання». Аналізуючи діяльність цієї організації, він виокремлює низку сучасних тенденцій у встановленні «батьківсько-вчительського партнерства» у США. До основних особливостей дослідник відносить такі [3, С. 47 - 58]:

1. Головною особливістю сучасних способів створення «батьківсько-вчительського партнерства» є позитивна настроєність всіх членів цієї взаємодії: батьків, дітей, вихователів та вчителів. З цією метою вчителі надсилають «відкриті» листи батькам та щотижневі домашні повідомлення, що містять заохочувальну інформацію про будь-який позитивний вчинок дитини, включають результати успішності учнів і

позитивні коментарії вихователів. З іншого боку, учням пропонується написати лист-подяку батькам про важливість їхньої підтримки у їх навчанні та вихованні, про необхідність їхньої допомоги школі та вчителям. На думку американських педагогів (Каміл Неп'єр (Camille Napier), Боб Шарп (Bob Sharp), Робін Сміт (Robin Smith) та інші), позитивний настрій всіх компонентів батьківсько-вчительської співпраці активно впливає на взаємодію батьків з вихователями та вчителями. Підбадьорюючись, таким чином, батьки починають проявляти більше бажання допомогти дітям та вчителям.

2. В умовах праці батьків найбільш ефективним серед педагогів-практиків є використання електронної пошти. Таке спілкування дозволяє ретельно компонувати інформацію, яку необхідно доповісти; зберігати запис контакту з метою використання його для створення конференцій, що відповідають потребам дітей та батьків; розсилати інформацію як групам осіб так і індивідуумам в міру необхідності. Електронна пошта допомагає працюючим батькам залишитися залученими і вносити свій внесок у класні діла.

3. Дослідженням також було доведено розширення ідеї залучення батьків-добровольців безпосередньо у процес навчання. На прикладі навчально-виховної практики Марши Ретзел (Marsha Ratzel) було розглянуто, яку роль можуть виконувати батьки у класі: стежити за порядком, допомагати вчителям та вихователям у підготовці партнерських і складних експериментальних проектів тощо.

4. Кожний учитель та вихователь на практиці найчастіше використовує власні напрацювання щодо форм залучання батьків до співпраці, комбінуючи їх з вже існуючими.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки, зазначимо, що протягом тривалого часу найпоширенішим залишався поділ форм підвищення педагогічної просвіти батьків на традиційні і нетрадиційні. Але сьогодні американське суспільство пропонує велику кількість

інноваційних методів комунікації сімей з вчителями і вихователями, що активізує їхню взаємодію, підвищує батьківську компетентність, позитивно впливає на розвиток, виховання і навчання дитини. Серед сучасних тенденцій організації батьківської просвіти у США зазначимо такі, як: позитивна настроєність всіх членів взаємодії, активне використання електронної пошти у спілкуванні батьків і вихователів, розширення ідеї залучення батьків-добровольців, комбінація власних напрацювань вчителя з вже існуючими в процесі організації співпраці з родинами дітей.

Література

1. Детский сад. Книга для заведующих [сост. Л.П.Тарасова]. - М., 1982. - 215 с.
2. Петренко П.П. Педагогическое просвещение родителей в отечественной системе образования в послевоенные годы (Теория и практика): автореф. дис. на получение науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / П.П. Петренко. - Пятигорск, 2006. - 20 с.
3. Пул Б. Освіта для інформаційного віку. Нація у ризику / Б. Пул. - М., 1984. - 124 р.
4. Berger E. Parents as partners in education / E. Berger. - NJ: Merrill Publishing Company, 2000. - 254 p.
5. Krogh S. Educating Young Children (infancy to grade three) / S. Krogh. - Western Washington University, 1991. - P 4 - 37.
6. Lawler S. Parent-teacher conferencing in early childhood education / S. Lawler. - Washington DC: NEA, 1991. - 182 p.